

att partierna känner sig manade att driva sin linje hårdare än under perioder av avspänning". Svaret är inte helt tydligt. Det är bl a att "det nationella intressets återhållande effekt på politisering av utrikesfrågorna har försvagats". En välgrundad misstanke kan, som redan antytts, vara att havet egentligen inte kändes så hotfullt, när partierna bröt mot regeln att sitta stilla.

Inrikespolitiska fördelar

Slutsatsen att talet om "Inrikes utrikespolitik" numera är anakronistiskt är tvärsäkert men kan vara förtjänt att synas. Frågan är om författarna kunnat visa om, hur och varför inrikes utrikespolitik är inte detsamma som utrikesfrågornas politisering på de olika demokratiska arenorna. Den föreligger först om frågorna tas upp för att vinna inrikespolitiska fördelar av det ena eller det andra slaget. Anakronism borde i så fall innebära att partistrategiska motiv inte längre är intressanta. En sådan slutsats drar dock inte författarna. Tvärtom. De inpräntar

att "för en förklaring av de enskilda frågornas politisering är emellertid — utöver de ideologiska förutsättningarna — väljarstrategiska och medlemsstrategiska förutsättningar nödvändiga villkor för att ett parti skall söka strid och få en politisering till stånd". Förvisso. Socialdemokraterna adopterade Vietnamfrågan för att hålla samman sitt eget parti.

Vallokomotiv

Miljöpartiet använde EU-frågan — och neutralitetspolitiken — som vallokomotiv vid riksdagsvalet 1994. Etc, etc. Det enda som kan kallas anakronistiskt blir till slut föreställningen att det är fel att sätta partinyttan framför den utrikespolitiska vagnen. Tyvärr.

Bokens främsta intresse ligger i dess karaktär av ett metodiskt experiment och dess belysning av utrikespolitikens inrikespolitiska villkor. Något väsentligt, nytt bidrag till kunskapen om den svenska utrikespolitiken har jag inte kunnat finna.

HELENA RIVIÈRE:

BALKAN BETYDER BERG

En krigsreporter på Balkan som inte är konvenabel, varför känns det så befriande? Efter allt moraliserande på makronivå, efter allt krav på internationellt ansvar, är det här en historia som

kryper närmare själva gåtan, kriget utan själ, kriget där instinkterna har släppts loss, stamkriget, rivaliteten. Ansvaret hamnar närmare dem som faktiskt mördar och föröder. Skildringen blir strävare. Sannare, skulle jag vilja säga. Inte

snygg, men mera trovärdig. Och underhållen av en sorts beklagande humor.

Kjell Albin Abrahamsons bok är mycket bra. Till och med titeln är befriande: *Balkan betyder berg* (Fischer & Co) därför att knaggligheten liksom byggs in i förutsättningarna. Berg är våldsamma till sin natur. Utan pardon. För att inte tala om bergen av skuld, bergen av mentala störningar som väller upp ur Balkans inre och kommer att så göra i generationer framöver.

Fruktansvärda bilder

Kvinnomisshandeln i Serbien har blivit klart sjukare sedan kriget bröt ut. Före kriget misshandlade männen sina fruar genom att slå, idag slaktar karlarna sina kvinnor, och sönerna sina mammor. De flesta faller offer efter TV-nyheterna som visar fruktansvärda bilder. Kvinnorna protesterar framför TV mot krigets vansinne och karlarna upplever det som fiendebullshit och ger sig på dem.

"Serbien idag är den intellektuella svältens Somalia."

Den fråga Kjell Albin Abrahamson ägnar sig åt börjar i det historiska arvet, passerar sviterna av det kommunistiska sönderfallet och står stum inför dagsläget: varför just detta, just här?

Alla krig slutar med att ledarna sätter sig vid ett förhandlingsbord någonstans. Vägen dit, själva kriget, är oftast meningslöst, säger han. "Alla krig är ociviliserade, men det jugoslaviska är så ociviliserat att alla fördomar om Balkan och Balkanpolitik kom att bekräftas."

Han kom till Vukovar ett par dagar efter det att staden hade fallit i serbernas

händer. Det han fick se var överkligt, outhärdligt. Han räknade kulhål i en trafikskylt, "67 kulhål, sextiosju kulhål, i en enda vanlig jävla trafikskylt!" Hela staden var raserad. Kulturbyggnader som hade stått pall i århundraden, mot invasioner av turkar, österrikare, ungrare och tyska nazister — allt det var nu förött.

Efter det att man varit vid fronten blir man förtegen, säger Kjell Albin Abrahamson.



När han först kom till Jugoslavien som utrikeskorrespondent hösten 1990, kände han igen mönstret från sina år i Sovjetunionen. Sönderfallet var det samma: En auktoritär lära som fostrat människor att inte tänka själva hade tappat greppet och en annan lika förklarad hade fått dem med sig. Kommunism och nationalism visade sig ha mycket gemensamt.

"Civilbefolkningen är bara sympatisk tills man börjar prata med den. Då visar det sig att alla mödrar, fruar och systrar är lika stora fanatiker, att de alla har sina män vid fronten och är stolta över det."

Hatet på Balkan är en kulturyttring med gamla anor.

Den stat som bildades efter första världskriget, 1918, fick namnet Serbernas, kroaternas och slovenernas kungarike. Eftersom det var långt att säga bru-

kade man förkorta det till SHS efter begynnelsebokstäverna för Serbia, Hrvatska (Kroatien) och Slovenija. SHS: Sie Hassen Sich, de hatar varandra, sa österrikarna.

Tidigt, när kriget ännu var nytt, gick han till författarföreningen i Belgrad för han ville prata med några vettiga människor. Han tänkte sig att konsten stod över stridigheterna, att konsten kunde bevara sin frihet och sin integritet.

Men redan då, innan kriget ens hade flammats upp på allvar, krokade författarna ner en tavla på en äldre kollega, Krleza, och ställde undan den. Varför det? undrade Kjell Albin Abrahamson. Jo, han var kroat.

På den tiden for han fram och tillbaka mellan Zagreb och Belgrad. Han noterade att båda sidor visade samma bestialiska bilder på tv, och båda tillvitade varandra skulden.

Vandringshistorier

När kriget väl kom igång förvånade han sig över hur snabbt de riktigt hemiska historierna började spridas om Ustasjafascister som sparkade fotboll med barnhuvuden och sprättade upp gravida kvinnor. Det var på tidigt stadium. Upptrappningen hade knappt börjat. Först var han övertygad om att det var en sorts vandringshistorier. Nu vet han inte vad han ska tro längre.

Sie Hassen Sich låg latent.

Kjell Albin Abrahamson börjar boken om Balkan med en sorts stabil referenspunkt. I Skåne, en vacker sommar dag, på väg till en undersökning om det jugoslaviska krigets psykiska inverkan på svensk

”

I början av kriget bar krigsjournalisterna tröjor där det med stora svarta bokstäver stod: SKJUT INTE, JAG ÄR JOURNALIST, men de försvann snart för krypskyttarna använde dem som måltavlor.

”

personal, kustvägen mot Kåseberga, förbi Kabusa skjutfält. Hans pappa var artillerist. Den första bok han läste från pärm till pärm var Soldat i fält. Till skillnad från andra journalister hade han alltid beundrat artillerister, ända tills serberna gjorde slut på stoltheten. Fegare soldater än serberna hade aldrig skådats, bara riktigt dåliga krigare sköt på brödköer och fotbollsplaner. Det var en av egenheterna med kriget därnere; Europas uslaste soldater och avsaknaden av riktiga frontstrider.

Malaj

Själv klassade han ner sig till malaj i lumpen. Det är ingen upplysning av vikt, men han säger det ändå, som del av en sorts kontrakt med läsaren: vänta dig ingen stjärnreporter, man dras ner i den verklighet man befinner sig i: "Det värsta

med krig är att det inte finns några åskådarpplatser."

Kjell Albin Abrahamson har inte mycket till övers för alla ignoranta men välmenande journalister och andra som for till kriget. Han retade sig på deras fåniga exhibitionism för att visa vilka modiga och fina människor de var. "Alla skulle de dit för att skildra den sanning vi murvlar inte var kompetenta att skildra. — Den egna närvaron blev vinkeln, nyheten var krigsturistjournalisten i sig. Titta hur farligt det är, titta hur modig jag är. Bom, bom.

Likplundrare

Bosnierna tröttnade på dem. I början lät de journalisterna få ta del av deras sorg, förtvivlan och hopplöshet. De trodde, liksom journalisterna själva, att omvärlden skulle bli så upprörd att den ingrep. Senare, efter kanske två och ett halvt år, ville knappt någon bosnier prata med dem. Likplundrare, ropade de, lämna oss ifred! De hade lärt sig att ingen tidningsartikel, inget TV-program räckte för att stoppa vansinnet.

I början av kriget bar krigsjournalisterna tröjor där det med stora svarta bokstäver stod: SKJUT INTE, JAG ÄR JOURNALIST, men de försvann snart för krypskyttarna använde dem som mål-

tavlor. "Folk som skjuter ihjäl FN-soldater, hjälparbetare och journalister ska inte ha nån hjälp. Låt dom ha ihjäl varandra men vi ska inte hjälpa dom..." Så kan medkänsla också uttryckas. Kärvheten som uttryck för sorg. Cynism som uttryck för vanmakt. Som i beskrivningen av krigskorrespondentens vardag: Måndag vid fronten, tisdag gråtande käringar, onsdag fredsputtarna, torsdag politikerna, fredag sjukhusen som opererar utan bedövning och som behöver allt. Trots det har han känslan att ha svikit människorna därefter genom att ha lämnat Balkan.

Det som gör den här boken så intressant är att Kjell Albin Abrahamson inte städar i upplevelserna, censurerar känslorna, sorterar i presentabelt och icke presentabelt. Han går förunderligt fri från den svenska konvensansens krav och det berättar någonting om de flesta av oss andra, om vår omedvetna anpassning. Han går fri för att han har sluppit utslutningsmekanismerna så länge. Många av de mest renommerade utlandskorrespondenterna avviker från dekorum på samma sätt, och det är knappast en slump! Staffan Heimerson gör det, Ulf Nilson, Herman Lindqvist, Richard Swartz. Ingen av dem är präglade av den svenska lämpligheten.